

DOI: [10.32702/2307-2105-2019.4.1](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.4.1)

УДК 711

*М. Ф. Аверкіна,
д. е. н., професор,
професор кафедри економіко-математичного моделювання та інформаційних технологій,
Національний університет «Острозька академія»
В. В. Вальчук,
студент, Національний університет «Острозька академія»*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ МІСТ

*М. F. Averkyina
doctor of economics, professor,
professor of the Department of Economic-Mathematical Modeling and Information Technologies,
The National University of Ostroh Academy
V. V. Valchuk
student, The National University of Ostroh Academy*

PROVIDING SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE CITY

Стаття присвячена розкриттю проблеми щодо забезпечення соціально-економічного розвитку міст. Авторами досліджено теоретичні засади забезпечення соціально-економічного розвитку міст, визначено чинники впливу, проблеми, досліджено зарубіжний досвід та підходи до оцінки. Побудовано інтегральний показник та запропоновано напрями забезпечення соціально-економічного розвитку міст. На підставі проведено дослідження встановлено, що в містах необхідно здійснювати контроль за рівнем соціально-економічного розвитку використовуючи запропонований інтегральний індикатор на ґрунті обчислення таксономічного показника. Визначено, що для забезпечення соціально-економічного розвитку міст необхідне залучення інвестицій, вдосконалення транспортної системи й інфраструктури в місті, державна підтримка, залучення коштів для покращення надання освіти та медичної допомоги, інноваційний розвиток та розвиток людського потенціалу, здійснення заходів для поліпшення екологічного стану середовища міста та сприяння покращення умов життя для населення міста.

The article is devoted to the disclosure of problems related to the provision of socio-economic development of cities. The theoretical bases of social and economic development of cities, problems, foreign experience and approach to estimation of rates of economic and social development are presented. An integral indicator and directions of ensuring social and economic development of cities are proposed.

It is determined that the problem of ensuring social and economic development of cities is becoming increasingly important in our time, as the functioning of cities has a significant impact on the development of society, the processes of reproduction, realization of vital needs, development of science, intellectual and creative abilities of the population. The authors noted that socio-economic development of cities is a process of sustainable economic development, which depends on the

influence of external and internal, institutional and social factors, living standards and quality of life of the population.

The author identifies two groups of factors that influence the socio-economic development of cities, which reveals the factors of influence on socio-economic development, assess their impact and identify the problems and seek ways to solve them. It was revealed that the most important factor of socio-economic development is natural resources. They have the greatest influence on the development, placement and territorial organization of production. This is explained by the fact that they are mostly the subject of labor, and their production represents the initial stage of social production as a whole. The author established that it is necessary to monitor the level of socio-economic development, using the proposed integration indicator based on the calculation of taxonomic index in cities. Ensuring social and economic development of cities requires investment attraction, improvement of transport system and infrastructure, state support, raising funds for improvement of education and medical care, innovative development and development of human potential, which will improve the living conditions of the city's population.

Ключові слова: *розвиток; соціально-економічний розвиток; місто; населення; підприємства; ресурси; інвестиції.*

Keywords: *development; socio-economic development; city; population; enterprises; resources; increases; investments.*

Постановка проблеми. Проблема забезпечення соціально-економічного розвитку міст набуває особливої уваги в наш час, оскільки функціонування міст суттєво позначається на розвитку суспільства, процесах відтворення, реалізації життєвих потреб, розвитку науки, інтелектуальних і творчих здібностей населення. Оцінювання забезпечення соціально-економічного розвитку міста дозволить виявити причини невиконання поставлених завдань та сприяє прийняттю ефективних управлінських рішень по усуненню негативних тенденцій та розробки заходів для покращення соціально-економічного стану міста. Процес оцінювання соціально-економічного розвитку необхідно здійснювати в таких аспектах як аналіз динамічного, пропорційного, комплексного розвитку господарства міста, оцінювання рівня життя населення, інтегральне оцінювання економічного і соціального розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему забезпечення соціально-економічного розвитку міст досліджували такі науковці як: З. Герасимчук, О. Бойко-Бойчук, С. Богачов, І. Заблодська, О. Карий, О. Карлова, С. Шульц, Л. Шевчук, Я. Шевчук. Зважаючи на значний науковий доробок цих вчених виникає необхідність у поглибленні досліджень забезпечення соціально-економічного розвитку міст, оскільки означена проблема є досить актуальною.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є вивчення, дослідження проблем та розроблення напрямів забезпечення соціально-економічного розвитку міста.

Вклад основного матеріалу. На процес забезпечення соціально-економічного розвитку міста впливають характер управління, рівень використання ресурсів. Одночасно з розвитком державних систем формувалося міське самоуправління як спосіб здійснення владних повноважень, суть якого полягала в орієнтації влади на інтереси місцевих жителів. Використання ресурсів міста з метою забезпечення потреб його жителів, розвитку міської економіки та міського середовища являє собою управління його розвитком. Для висвітлення теоретичних засад забезпечення соціально-економічного розвитку міст необхідно з'ясувати його сутність. Соціально-економічний розвиток міст пов'язаний із процесами розширеного відтворення соціальних та економічних ресурсів.

Варто відзначити, що в переважній більшості ученні термін «розвиток» розкривають в таких поєднаннях: економічний розвиток, соціально-економічний розвиток, розвиток економіки України (або іншої країни), розвиток регіону, міста. Науковцями постійно робиться спроба ідентифікації категорії «розвиток». Так, Т. Розанова стверджує, що поняття «розвиток» включає три взаємопов'язані між собою характеристики: зміну, зростання та поліпшення [1]. В економіці під розвитком, більшість вчених, розуміють якісну, кількісну, допоміжну та оборотну зміну у визначеній системі. Розвиток завжди має спрямованість, яка визначається метою або системою цілей. Якщо ця спрямованість позитивна, то говорять про прогрес, якщо негативна, то про регрес, або про деградацію. Іншими словами, природа розвитку міст завжди передбачає певну мету або кілька цілей. Управління розвитком стає все більш актуальним у міру того, як зростає темп соціально-економічних змін. Особливо яскраво прискорення розвитку організацій, міст, регіонів, країн проявлялося в ХХ ст. [2].

Є. Зарова і Г. Хасаєва потрактовують соціально-економічний розвиток міста як «...процес безперервного економічного зростання території, що відбувається під впливом зовнішніх і внутрішніх виробничих, інституційних, соціальних факторів, та забезпечує підвищення рівня і якості життя його населення».

Поряд з чисто економічними характеристиками нерідко розглядають соціальні та екологічні параметри розвитку. Більш того, соціальні та екологічні характеристики давно вже стали засадничими показниками, що оцінюють ступінь розвитку будь-якої економічної системи, в тому числі міста [2.с.16].

Міські органи влади здійснюють функції надання послуг жителям та підприємствам (утримання доріг, водо-, тепло-, енергопостачання, прибирання сміття, утримання парків, місць відпочинку і т.д.) і управління соціально-економічним розвитком території. Соціально-економічного розвиток міст також залежить від рівня ефективності, функціонування його підсистеми (виробнича, транспортна, медична, освітньо-культурна, енергетична, обслуговуюча). Цілі розвитку підсистем відображають сутність соціально-економічного розвитку, концентрують увагу на взаємне забезпечення сприятливих умов розвитку окремих підприємств і організацій, розташованих на території міста [1].

Економічний розвиток може забезпечуватися за рахунок кращого використання діючих виробничих потужностей, на базі існуючих основних фондів. Однак, все більшу увагу необхідно приділяти оновленню основних засобів, міської інфраструктури на ґрунті залучення інвестицій. Перехід до інвестиційного типу зростання створює основу для стійкого економічного розвитку.

В той час коли економічне зростання означає збільшення кількісних показників; розвиток передбачає, перш за все, зміну якості. Хоча якісні перетворення, в свою чергу, можуть породжувати кількісні зміни. Якісні поліпшення в соціально-економічній системі, як підвищення рівня культури, освіти, породжують відповідні кількісні зміни - більш високі темпи зростання, збільшення продуктивності праці, розширення мережі медичних установ, шкіл і т.д. [2.с.17].

Історично функціональна роль міст не була певною сталою величиною, вона постійно трансформувалась, видозмінювалась: від суто оборонних функцій для населення, що в них проживало, міста поступово опановують функції забезпечення такими базовими громадськими благами, як безпека мешканців, пожежна безпека, прибирання вулиць, заклади культури. З часом у відання місцевих органів влади віддавались питання землекористування в межах даних територіальних громад, вироблення загальних правил міської забудови, соціальне забезпечення населення. Власне на підставі функцій, пов'язаних із підтриманням внутрішньої життєдіяльності міста, проходить формування містообслуговуючих сфер – видів господарської активності, направлених на задоволення потреб виключно мешканців даного міста. Однак, слід розуміти, що такого роду діяльність в даному випадку не може бути самодостатньою, оскільки місто, як адміністративно-територіальна одиниця, суттєво обмежене диспозицією земельних та інших матеріальних ресурсів, які, в поєднанні з іншими чинниками, формують його спеціалізацію [7.с.276].

Масштабність та розвиток містообслуговуючих галузей знаходяться у прямій залежності від економічної ефективності діяльності місцевих господарюючих суб'єктів, діяльність яких направлена назовні (по відношенню до міста). Тому визначальну роль для розвитку українських міст в сучасних умовах набуває творення містоформуючих галузей, значення яких в часі також не є величиною постійною. З наукової та практичної точок зору, важливо розуміти взаємодію чинників, які визначають економічний і соціальний розвиток у населеному пункті.

На стан забезпечення соціально-економічного розвитку міст здійснюють вплив окремі чинники, які необхідно розкрити. Це сприятиме формуванню рекомендацій щодо заходів для підсилення чи зменшення їх впливу на забезпечення соціально-економічного розвитку міст.

Нами виокремлено дві групи чинників, які впливають на соціально-економічний розвиток міст (рис. 1), що дозволяє виявити фактори впливу на соціально-економічний розвиток, оцінювати їхній вплив та виявляти проблеми і здійснювати пошук шляхів їх вирішення. Важливим чинником соціально-економічного розвитку є природні ресурси. Вони найбільше впливають на розвиток, розміщення й територіальну організацію виробництва. Це пояснюється тим, що саме вони здебільшого є предметом праці, а їх видобуток становить початковий етап суспільного виробництва в цілому.

Економічна і трудова діяльність мають вирішальний вплив на розвиток економіки міста. Потреби населення визначають масштаби, обсяг і структуру суспільного виробництва. Кількість міського населення і його співвідношення істотно впливає на функціонально-компонентну і територіальну структуру господарства, співвідношення галузей промисловості, обсяг виробництва продукції і продовольчих товарів.

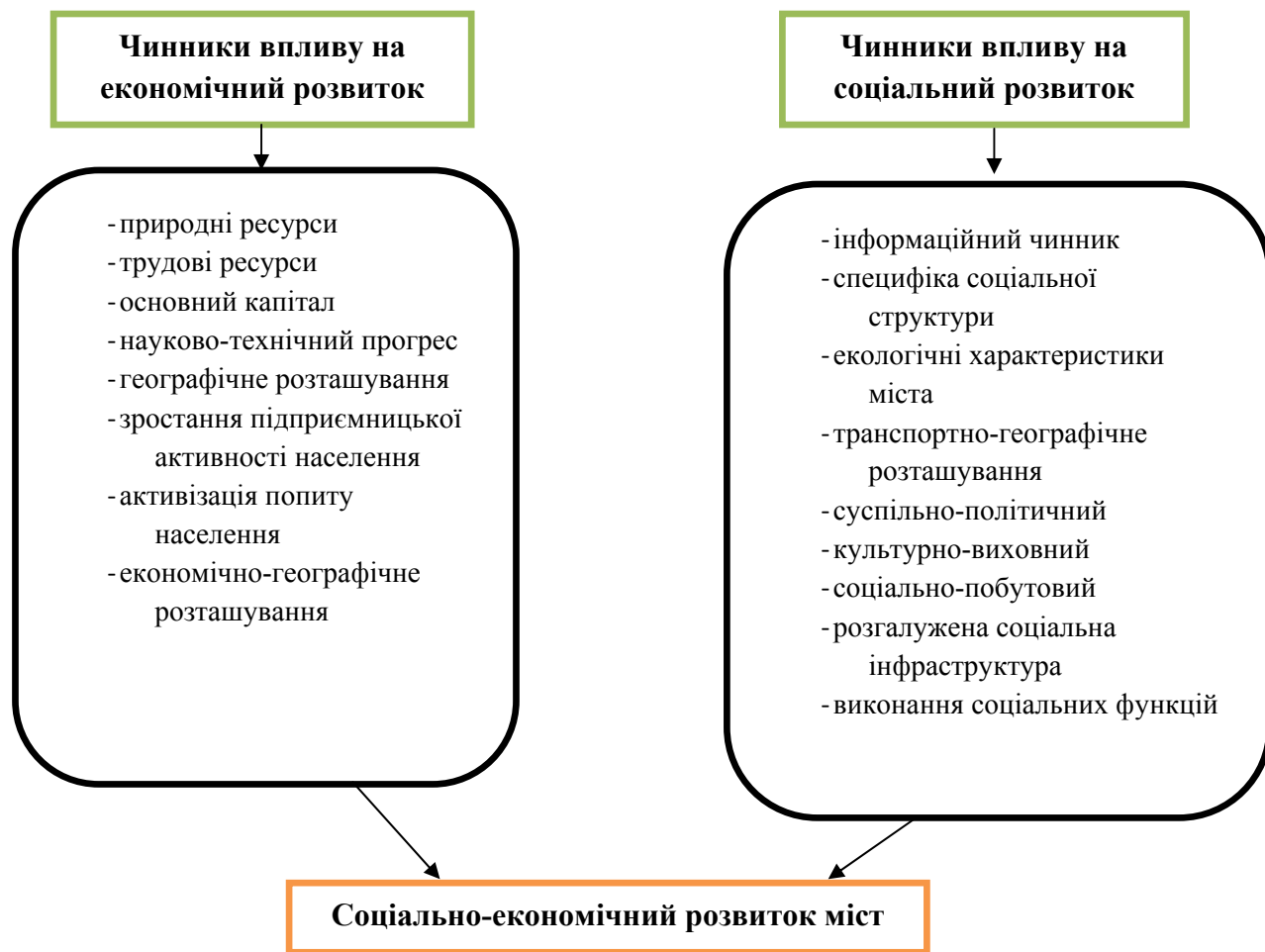

Рис. 1. Класифікація чинників впливу на соціально-економічний розвиток міст
(сформовано автором)

Розташування кожного об'єкта народного господарства у просторі зумовлене впливом низки причин і закономірностей. Економіко-географічним положенням (ЕГП) об'єкта називається сукупність його відношень до інших економіко-географічних об'єктів, що лежать поза ним. Таким чином, об'єкт (не обов'язково підприємство, це може бути й місто, район тощо) характеризується не лише розташуванням на певній території, але й системою зв'язків з іншими об'єктами. Залежно від економічної природи об'єкта найважливішими вважаються його відношення до джерел природних і трудових ресурсів, ринків збуту продукції, а також можливість виробничої кооперації з іншими об'єктами, транспортна забезпеченість, екологічна ситуація. Економіко-географічне положення – категорія історична. Це означає, що якщо з часом зміниться економічний простір довкола об'єкта, то це відіб'ється на економічному потенціалі самого об'єкта.

Історико-культурна спадщина як сукупність створених у процесі історичного розвитку та успадкованих людством від попередніх поколінь пам'яток духовної та матеріальної культури, має значний ресурс впливу на суспільство загалом. Через емоційне сприйняття навколишньої дійсності здійснюється формування переконань, поглядів жителів відповідної громади, які згодом стають основою їх поведінки, їхньої громадської та суспільно-корисної діяльності у полікультурному середовищі. Така поведінка згодом передається від одного покоління до іншого, формує традиції шанобливого ставлення до здобутків національної культури. Виховний потенціал історико-культурної спадщини міста розкривається не відразу. Для цього необхідні зусилля багатьох жителів громади – педагогів, краєзнавців-дослідників, представників органів місцевого самоврядування, громадських організацій, засобів масової інформації тощо. Кожен з них може розкрити окрему грань, властивість історичних та культурних пам'яток, що дозволяє в сукупності здійснити максимально глибокий позитивний вплив на людину та суспільство [8].

Для пошуку теоретико-практичного базису вирішення проблем забезпечення соціально-економічного розвитку міст, досягнення стану соціально-економічної безпеки в містах України є необхідністю дослідити зарубіжний досвід розвитку міст. Дослідження проблем соціально-економічного розвитку окремих міст зарубіжних країн уможливить не лише виокремлення спектра методів та інструментів, застосовуваних для їхнього вирішення, але й класифікації останніх, а також, що важливо, виявлення можливості та доцільності введення в Україні [3, с.58].

Інструменти забезпечення соціально-економічного розвитку міст у зарубіжних країнах представлено в табл. 1. У проаналізованих країнах також приділяють значну увагу раціональному використанню екологічних ресурсів для зниження рівня споживання електроенергії, економії теплової енергії, що уможливить заощадження ресурсів для прийдешніх поколінь.

Таблиця 1.
Зарубіжний досвід забезпечення соціально-економічного розвитку міст

Країна	Технології та інструменти які використовується для соціально-економічного розвитку міст	Напрями соціально-економічного розвитку міст
США	<ol style="list-style-type: none"> 1. Використання природних вентиляційних схем. 2. Будівництво будівель із нульовим місцевим балансом спожитої енергії. 3. Використання «зелених дахів». 4. Використання фінансових інструментів: податки на екологічно шкідливу продукцію. 5. Використання вертикальних ферм. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зниження рівня споживання електроенергії. 2. Економія електроенергії та теплової енергії. 3. Зменшення використання енергії на опаленні та вентиляції. Відтворення земельних ресурсів. 4. Збереження та відтворення соціально-економічних ресурсів. 5. Забезпечення соціальної та екологічної безпеки.
Китай	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відмова від використання приватного транспорту. 2. Оптимізація транспортної системи 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зниження рівня викидів шкідливих речовин. Комерційне використання промзон. 2. Зниження рівня викидів шкідливих речовин. Збільшення пасажиропотоку
Країни ЄС	<ol style="list-style-type: none"> 1. Використання альтернативних джерел енергії. 2. Використання «зелених дахів» 3. Розроблення програм зі скорочення споживання викопних видів палива. 4. Запровадження екологічно-податкових реформ. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Скорочення споживання електроенергії, створення додаткових робочих місць. 2. Відтворення водних ресурсів, покращення теплових характеристик будинку 3. Заощадження ресурсів для прийдешніх поколінь. 4. Отримання суспільного доходу за рахунок оподаткування ресурсопотоку від виснаження природних ресурсів чи забруднення.
Канада	<ol style="list-style-type: none"> 1. Створення Коаліції будинків із нейтральним енергобалансом. 2. Використання «зелених дахів» 3. Екологічне страхування збитків 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Економія електроенергії та теплової енергії. 2. Скорочення витрат на охолодження будівель, збагачення повітря киснем, очищення дощової води. 3. Відшкодування можливих негативних наслідків

Джерело: складено на основі [3, с.62]

У США широкого розповсюдження набули природні вентиляційні схеми, які ефективні щодо скорочення обсягів штучно кондиціонованого повітря зі значним споживанням електроенергії. Крім того, поширене зведення будівель із нульовим місцевим балансом спожитої енергії, в якій кількість енергії, забезпеченої будівлі альтернативними джерелами, дорівнює кількості енергії, спожитої будівлею [3, с.58].

У контексті реалізації вищезначеного напрямку необхідно залучати кадровий ресурс, який забезпечить розроблення для органів місцевого самоврядування відповідних критеріїв і стандартів, що позитивно позначиться на раціональному використанні соціальних ресурсів у місті.

Так, у м. Ванкувер із ініціативи місцевих органів управління городянам відкрито широкі можливості щодо участі у прийнятті рішень із міського дизайну, соціальних програм тощо. Зокрема, відпрацьовано практику надання громадянам міста грошових коштів на розроблення та реалізацію місцевих проектів для вирішення проблем у району їхнього проживання, а відтак забезпечено зростання зайнятості населення [3, с.61-63].

У м. Енчепінг (Швеція) для забезпечення стійкого розвитку міста в 71 частині відтворення ресурсів ТЕЦ застосовують у якості палива деревину та відходи процесів деревооброблення, зокрема практикують спалювання кори, тирси, використання швидкорослої деревини та пічного дизельного палива. У цій же країні, у м. Упсала, створено: сміттєпереробні заводи, що виробляють теплову й електричну енергію, а також прохолодну воду для потреб міста; у фермерському господарстві як джерело теплової енергії використовують котел, що працює на «макусі»; у приватних садибах – додатково сонячні водонагрівальні елементи; функціонують заводи з виробництва біогазу із харчових відходів і сільськогосподарських рослин, комунальних відходів; компанії з виробництва деревинних пеллет, паливних брикетів і деревинного пилу для спалювання в котельних агрегатах; очисні споруди каналізації міст, де виробляють біогаз для отримання електро- та теплоенергії на власні потреби.

Ще один крок керівництва Швеції на шляху до досягнення стійкого розвитку міст 2005 року – це розроблення національної програми з ліквідації залежності країни від викопних видів палива до 2020 року за рахунок поступового переходу від нафти до біопалива (йдеться про зниження рівня залежності від не відновлювальних природних ресурсів) [3, с.67-73].

Проаналізувавши зарубіжний досвід забезпечення соціально-економічного розвитку міст можна зробити висновки, що базисом забезпечення розвитку міст є формування прогресивних ресурсозберігаючих, високотехнологічних, екологічних і соціальних моделей функціонування суб'єктів економічних відносин, що дає змогу економічній системі адекватно реагувати на вимоги суспільного розвитку, забезпечуючи досягнення належного рівня показників соціально-економічної ефективності й оптимальності в містах.

Дослідивши сутність, чинники впливу та зарубіжний досвід забезпечення соціально-економічного розвитку міст, ми повинні визначити які напрями забезпечення соціально-економічного розвитку міст доцільно використовувати. Для цього нам слід оцінити рівень забезпечення соціально-економічного розвитку міст.

На нашу думку, для оцінки соціально-економічного розвитку міст доцільно використовувати метод інтегральної оцінки, оскільки розрахунок інтегрального показника надає інформацію про загальний рівень розвитку міста із урахуванням всіх факторів впливу. Будувати інтегральний показник для оцінки рівня соціально-економічного розвитку міст ми будемо на прикладі міста Рівне.

Для зменшення суб'єктивності суджень та зведення до мінімуму помилок у висновках проводять кількісну оцінку явища. Для оцінки рівня соціально-економічного розвитку Рівного використовують набір індикаторів, які порівнюють з граничним рівнем, проте, єдиного показника, який б характеризував рівень соціально-економічного розвитку міст, на даний момент немає.

У даній роботі оцінювання рівня соціально-економічного розвитку м. Рівне буде проводитись за допомогою таксономічного аналізу, за допомогою якого буде розраховано таксономічний показник рівня соціально-економічного розвитку міста. За своїм змістом він є синтетичною величиною, що дає можливість впорядкувати елементи певної сукупності за відстанню до певної визначеної у просторі показників точки, що є еталоном розвитку. Застосування цього методу дасть змогу обчислити інтегральний показник для оцінки стану соціально-економічного розвитку міста.

Для визначення меж соціально-економічного розвитку міста, скористаємося формулою так званого «золотого поділу», сутність якого полягає у пропорційному відношенні близькому до 0,618:0,382 Рівень соціально-економічного розвитку на проміжку від 0 до 1 буде відображено так:

- проміжок від 0 до 0,382 – вельми низький рівень;
- проміжок від 0,383 до 0,618 – низький рівень;
- проміжок від 0,619 до 0,854 – середній рівень;
- проміжок від 0,855 до 1 – високий рівень;

Для оцінки соціально-економічного розвитку м. Рівне будуть використовуватись показники розроблені з врахуванням вітчизняного та зарубіжного досвіду. Систему індикаторів оцінювання рівня продовольчої безпеки представлено у табл. 2.

Таблиця 2
Індикатори оцінювання рівня соціально-економічного розвитку

Умовне позначення показника	Показник	Бажані зміни
СЕР ₁	Продуктивність праці, грн./особу	зростання
СЕР ₂	Відношення сукупного обсягу вироблених товарів, робіт, послуг до річного фонду оплати праці, грн./грн	зростання
СЕР ₃	Рівень зареєстрованого безробіття, %	спад
СЕР ₄	Рівень зайнятості населення, %	зростання
СЕР ₅	Ступінь зносу основних засобів, %	спад
СЕР ₆	Обсяг роздрібного товарообороту у розрахунку на одну особу, грн.	зростання
СЕР ₇	Рівень використання вторинної сировини, %	зростання

Джерело: складено на основі [3.с.496]

З метою акцентування уваги на значному діапазоні відхилень вихідних даних було проведено стандартизацію всіх показників. На основі сформованих показників нами проведено оцінювання рівня соціально-економічного розвитку міста Рівне. Динаміку зміни рівня соціально-економічного розвитку міста Рівне представлено на рис. 2.

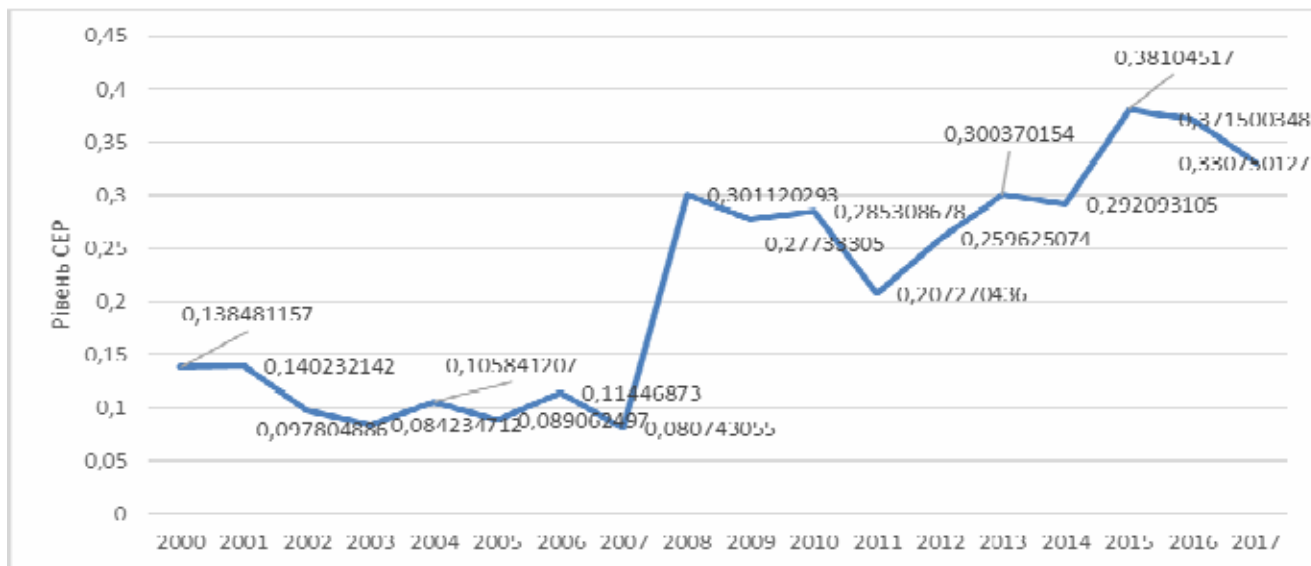

Рис. 2. Динаміка зміни рівня соціально-економічного розвитку м. Рівне

За результатами аналізу отриманих результатів при розрахунку інтегрального показника рівня соціально-економічного розвитку м. Рівне було виявлено, що ситуація в даному місті є складною. Значення інтегрального показника характеризують низький рівень соціально-економічного розвитку міста.

Однак, спостерігається позитивна динаміка до зростання рівня соціально-економічного розвитку міста. За досліджуваний період 2010-2017 рр. відбулось зростання цього показника на 153,85% (з 0,13 до 0,31). Найгірша ситуація склалась у 2007 р., коли значення цього показника становило 0,81. Найкращий показник рівня соціально-економічного розвитку був у 2015р. і становив 0,38.

Визначивши інтегральний показник для соціально-економічному розвитку міста можна сказати, що забезпечення соціально-економічного розвитку міста, лише за рахунок власних сил неможливо, необхідною є державна підтримка, потрібно вирішити питання залучення інвестицій, інноваційного розвитку та розвитку людського потенціалу, вдосконалення транспортної системи й інфраструктури в місті.

Таким чином, для забезпечення соціально-економічного розвитку міст доцільно забезпечувати нарощування обсягів промислового виробництва шляхом оновлення основних фондів, проведення реконструкції та технічного переоснащення виробничих потужностей, підвищення ефективності роботи підприємств, впровадити у виробництво конкурентоспроможної, високотехнологічної продукції, розширити ринки збуту та збільшити обсяги експорту на підприємствах легкої, харчової, хімічної промисловості, металургійного виробництва, сприяти впровадженню передових енерго- та ресурсозберігаючих технологій, використання альтернативних видів енергетичних ресурсів. Також необхідно активізувати роботу щодо залучення додаткових фінансових ресурсів для забезпечення участі міста у грантах та проектах, залучувати мешканців міста до вирішення проблем соціально-економічного та екологічного характеру для поліпшення їх добробуту та якості життя. Варто поліпшувати стан міської інфраструктури, переходити на нові види транспорту для забезпечення громадських перевезень, збільшувати обсяги будівництва об'єктів житлового, соціально-культурного та комунального призначення. В частині забезпеченні соціального розвитку необхідно поліпшити рівень інформаційного забезпечення населення міста до базових інфраструктур, покращити санітарно-екологічний стан водних об'єктів, ліквідувати потенційні джерела забруднення річок стічними водами, зменшити забруднення підземних вод шляхом пониження ґрунтових вод та захисту від підтоплення міських територій, сприяти створенню нових робочих місць, підтримувати розвиток підприємництва, сприяти зайнятості громадян, які потребують соціального захисту і не здатні на рівних умовах конкурувати на ринку праці, удосконалювати механізми управління і фінансування навчальних закладів, залучувати позабюджетні кошти на розвиток освіти, розробити заходи зі зниження загального рівня злочинності.

Висновок. На підставі проведено дослідження встановлено, що в містах необхідно здійснювати контроль за рівнем соціально-економічного розвитку використовуючи запропонований інтегральний індикатор на ґрунті обчислення таксономічного показника. Забезпечення соціально-економічного розвитку міст залежить від інституційної підтримки щодо залучення інвестицій в інноваційний розвиток та розвиток людського потенціалу, вдосконалення транспортної системи й інфраструктури в місті. Державні інституції повинні формувати програми для залучення коштів щодо покращення надання освітніх послуг та медичної допомоги. Органи місцевого самоврядування повинні здійснювати заходи для поліпшення екологічного стану середовища міста та сприяння покращення умов життя для населення міста.

Список літератури.

1. Черевко О.В. Стратегія соціально-економічного розвитку регіонів України : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня докт. економічних наук : спец. 08.00.05 «Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка» / О.В. Черевко. -Київ, 2007. –42с.
2. Чухно А. Актуальні проблеми стратегії економічного і соціального розвитку на сучасному етапі. А. Чухно// Економіка України.- 2004.- №4.-С. 15-24.

3 Аверкина М. Ф. Забезпечення стійкого розвитку міст та агломерацій: теорія, методологія, практика : монографія / М. Ф. Аверкина. – Луцьк : РВВ Луцького НТУ, 2015. – 496 с. Аверкина М. Ф. Забезпечення стійкого розвитку міст та агломерацій: теорія, методологія, практика : монографія / М. Ф. Аверкина. – Луцьк : РВВ Луцького НТУ, 2015. – 496 с

4. Яременко О.Л. Методи оцінки сталого соціально-економічного розвитку як атрибут реалізації регіональної політики / О.Л. Яременко, М.М. Наркізов // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право : науковий журнал / Мін. фінансів України ; Укр. держ. ун. фінансів та міжнародної торгівлі. –Київ, 2011. –№ 5 (58). –С.72-76.

5. Бобровська О. Ю. Удосконалення системи оцінювання соціально-економічного розвитку міст як чинник підвищення ефективності місцевого самоврядування.–С.3-5.

6. Шубравська О.В. Основні індикатори та ризики соціально-економічного розвитку України / О.В. Шубравська // Актуальні проблеми економіки. –2005. –№ 8. –С.25-33.

7. Н.Ю. Глинський, О.І. Карий, О.І. Дриль Чинники соціально-економічного розвитку малих населених пунктів Львівської агломерації (на прикладі Великого Любена),/2013-С.-.276-277.

8. Чабак Л. А. Виховний потенціал історико-культурної спадщини міста / Людмила Анатоліївна Чабак // Історико-культурна спадщина: проблеми збереження і популяризації : тези IV Міжнародної науково-практичної конференції, 21-22 квітня 2017 року. — Львів, 2017. — С. 135–136.

References.

1. Cherevko O.V. (2007) “Strategy of social and economic development of regions of Ukraine” author's abstract dis for obtaining a doctorate degree. economic sciences, Development of productive forces and regional economy, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

2. Chukhno A.A. (2004) “Topical problems of the strategy of economic and social development at the present stage”, *Ekonomika Ukrayiny*, vol. 4, pp. 15-24.

3. Averkina M.F. (2015) *Zabezpechennya stiykoho rozvytku mist ta ahlomeratsiy*, RVV Luts'koho NTU, Lutsk, Ukraine.

4. Yaremenko O.L.(2011)“ Methods of assessment of sustainable socio-economic development as an attribute of the implementation of regional policy”, *Zovnishnya torhivlya: ekonomika, finansy, pravo*, vol.5, pp.72-76.

5. Bobrovska O. Ju.(2009) “The estimation system improvement of the cities social and economic development as a factor of the increase of the local authorities efficiency”, *Publichne administruvannya*, vol.1, pp. 3-5.

6. Shubravskaya O.V. (2005),“The main indicators and risks of socio-economic development of Ukraine”, *Aktual'ni problemy ekonomy*, vol. 8, pp. 25-33.

7. Glinsky N.Yu., Karyy O.I. and Drill O.I.(2013), “Factors of socio-economic development of small settlements of Lviv agglomeration (on the example of Greater Luben) ”, *Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrayiny*, vol.2, pp. 276-277.

8. Chabak L. A. (2017), “Educational potential of the historical and cultural heritage of the city”, *tezy IV Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [theses of the IV International scientific and practical conference], *Istoryko-kulturna spadshchyna: problemy zberezhenia i populiaryzatsi* [Historical and cultural heritage: problems of preservation and popularization], Lviv, Ukraine, April 21-22, 2017, pp. 135–136.

Стаття надійшла до редакції 04.04.2019 р.